

Nr 955

Av herr Berglund m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 168, angående förvärv av aktierna i Svenska Durox aktiebolag, m. m.

(Lika lydande med motion nr 806 i Första kammaren)

Regeringen föreslår i proposition nr 168 att riksdagen godkänner Svenska skifferoljeaktiebolagets förvärv av aktierna i Svenska Durox AB. Köpeskillingen, 34 milj. kr., skall erläggas genom att skifferoljebolagets avvecklingsöverskott tas i anspråk.

Durox-bolaget är bl. a. moderbolag till Skövde gasbetong AB. Praktiskt taget alla aktier i detta företag ingår i köpet. Köpet omfattar dessutom aktierna i AB Svenska stenhus samt Durox International S/A. Båda dessa företag är dotterbolag till gasbetongbolaget, vilket dessutom äger hälften av aktierna i Rockwool AB. Även denna aktiepost ingår i köpet. Samtliga här nämnda företag bedriver verksamhet i byggnadsmaterialbranschen.

Det föreslagna köpet motiveras annorlunda än tidigare statsingripanden av liknande art. Några sociala skäl åberopas nämligen inte. Vi vill erinra om att när skifferoljebolaget sålde sina tillgångar i Kvarntorp övertog köparen — Ytong-koncernen — ansvaret för arbetsstyrkan. F. n. är i huvudsak viss teknisk personal knuten till skifferoljebolaget. Enligt propositionen beröres även verksamheten vid Törefors-bolaget av det föreslagna köpet. Det är angeläget att lösa sysselsättningsproblemet för de ca 30 anställda vid Törefors-bolaget. Hänsynen till dessa anställda kan dock självfallet inte motivera att staten inköper en koncern för en köpeskillning av 34 milj. kr. Riksdagen var enig när den tidigare i år bemyndigade regeringen att i mån av lämplighet besluta om samgående mellan skifferoljebolaget samt Laxå- och Törefors-bolagen. Detta bemyndigande bör kunna läggas till grund för förnyade överväganden hur ifrågavarande sysselsättningsproblem skall lösas.

Genom köpet av Svenska Durox AB vill regeringen skaffa sig inflytande över byggnadsmaterialbranschen i föregivet syfte att pressa priserna på byggnadsmaterial.

Folkpartiet har med stor kraft hävdad att byggkostnaderna måste sänkas. På något längre sikt åstadkommes detta bäst genom att regleringarna avskaffas. Ett konkurrensvänligt klimat måste skapas i byggbranschen bl. a. genom att byggnadsföretagen ges lån på lika villkor. Vi har också fö-

reslagit en ökad satsning på byggnadsforskning. Dessa och andra förslag från folkpartiet har regeringen motsatt sig.

Föreliggande regeringsförslag innebär att staten skall börja producera visst byggnadsmaterial, främst gasbetong och mineralull. Prisutvecklingen på båda dessa produkter har emellertid varit gynnsam för konsumenterna. Mineralull är billigare nu än för 15 år sedan. Rockwool har t. ex. pressat ner sina priser på mineralull med 35 procent sedan 1950. Pris- och kartellnämnden konstaterar i en nyligen framlagd utredning att "priserna på lättbetong har varit jämförelsevis stabila". De har visserligen ökat mellan 9 och 12 procent sedan 1951, men denna ökning bör ses i relation till att de totala byggkostnaderna stigit med ca 50 procent under samma tid. Såväl mineralulls- som gasbetongtillverkningen kännetecknas således f. n. av rationell drift. Man nödgas konstatera att regeringen satsat fel i den annonserade jakten på de stigande priserna på byggnadsmaterial.

Som hälftendelägare i Rockwool AB skulle staten få inflytande på prissättningen på mineralull. Det har ej visats att priserna är överdrivet höga eller att pris- och kartellnämndens verksamhet skulle vara ur stånd att trygga en naturlig prisnivå. Dessutom är mineralullen en tämligen obetydlig kostnadspost i de samlade kostnaderna för ett bygge. — Förvärvet av Skövde gasbetong AB skulle ge staten ca 8—9 procent av den totala tillverkningskapaciteten för gasbetong i landet. För att Skövde gasbetong AB skall kunna komma i konkurrensposition krävs en omfattande modernisering av företaget genom kostnadskrävande investeringar uppgående till 15 à 20 milj. kronor. Utan dessa investeringar löper gasbetongbolaget uppenbarligen risk att inte kunna hävda sig i konkurrensen med de större företagen i branschen, Ytong och Siporex. Även efter en sådan modernisering är det osannolikt att staten genom bolaget skulle kunna producera och sälja gasbetong till lägre priser än konkurrenterna eller påverka priserna på gasbetong inom landet. Man får bl. a. ta hänsyn till det förhållandet att avsättningsområdet för gasbetong är regionalt begränsat, eftersom materialet är skrymmande och transportkostnaderna därför är höga.

Det är uppenbart att statens inflytande över prisutvecklingen på byggnadsmaterialområdet inte skulle komma att öka nämnvärt genom förvärvet av Durox-koncernen, och det har inte visats att ett behov föreligger av ett speciellt statligt inflytande just på detta område.

Departementschefen synes förutsätta att ett fullföljande av skifferoljebolagets utvecklingsarbete på byggnadsmaterialområdet kräver statlig företagsamhet för framställning av byggnadsmaterial. Enligt vår mening skulle detta utvecklingsarbete — om man anser att det bör fortsätta — kunna komma det allmänna och byggnadsverksamheten till godo lika väl eller bättre på annat sätt.

Det är anmärkningsvärt att propositionen inte innehåller en värdering

av Durox-koncernen. Denna skall presenteras inför utskottet, menar departementschefen. Lämpligheten att undandra offentligheten sådana betydelsefulla upplysningar kan emellertid starkt ifrågasättas, särskilt som departementschefens egna yttranden talar för att koncernen som sådan inte är värd det pris som man är beredd att betala för den. Han säger nämligen att köpeskillingen är godtagbar mot bakgrunden av fördelarna av bl. a. att staten erhåller en produktionsapparat för nyttiggörande av skifferoljebolagets rön och erfarenheter. En hög köpesumma att förränta minskar utsikterna för staten att uppnå det med förvärvet avsedda syftet.

Det är vidare anmärkningsvärt att departementschefen medger att Durox-koncernens likviditet är otillfredsställande utan att ange storleken av de kapitaltillskott som behövs för att förstärka dess rörelsekapital eller betala dess skulder. Även kostnaderna för nödvändiga investeringar är otillfredsställande redovisade. Lönsamhetsbedömning saknas helt i propositionen.

Av stort principiellt intresse är departementschefens yttrande i propositionen, att han har för avsikt att "successivt lägga fram förslag i syfte att staten som företagare skall kunna mera aktivt än hittills medverka till byggnadsämnesproduktionens och byggnadsverksamhetens rationalisering". Ingenting tyder på att statsdriften skulle vara överlägsen eller ens likvärdig med enskild företagsamhet vid konkurrens på lika villkor. Vi anser därför uppenbart att ökad statlig företagsamhet inte erbjuder en framkomlig väg, när det gäller att trygga en tillfredsställande prisutveckling på byggnadsmaterialområdet. Detta bör i stället åstadkommas genom att förutsättningarna förbättras för en konkurrens på lika villkor. Det är angeläget att förutsättningar skapas för en avveckling av regleringarna på byggnadsområdet snarast möjligt. Regeringen har genom regleringarna och bostadspolitiken åstadkommit ett klimat i byggbranschen som inte framtvingar all den rationalisering som är möjlig. Förslaget om statlig företagsamhet i byggbranschen i syfte att sänka byggkostnaderna innebär i själva verket ett erkännande av att den förda politiken har varit misslyckad.

Vi föreslår att proposition nr 168 avslås.

Svenska skifferoljeaktiebolagets sammanlagda villkorliga skuld till staten torde uppgå till ca 64,7 milj. kr. I överensstämmelse med tidigare riksdagsbeslut bör skifferoljebolagets avvecklingsöverskott nu inlevereras till statskassan.

Under åberopande av den ovan anförda motiveringen hemställs,
att riksdagen måtte

- 1) med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 168 icke godkänna Svenska skifferoljebolagets förvärv av aktierna i Svenska Durox aktiebolag för den avtalade köpeskillingen av 34 milj. kr, samt

2) besluta att skifferoljebolagets avvecklingsöverskott skall inbetalas till statskassan för reglering av bolagets villkorliga skuld till statsverket.

Stockholm den 23 november 1965

M. Berglund

Gideon From

Eric Nelander

Mac P. Hamrin
i Kalmar

Anders Jonsson

C.-G. Enskog

Nr 956

Av herr **Ståhl m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 168, angående förvärv av aktierna i Svenska Durox aktiebolag, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 807 i Första kammaren)

Stockholm den 23 november 1965

Manne Ståhl

Sven Antby

Sven Wedén

Christian von Sydow

Gösta Bohman

Tage Magnusson
i Borås